

Loes den Hollander

Een halve leugen

A.W. Bruna Uitgevers

Een

Plan

Ik ga afrekenen. Wil je weten met wie? Met jou, natuurlijk, stuk verdriet. Met jou, smerige kinderverkrachter. Je bent het leven niet waard, je hebt al lang genoeg kunnen doorleven na wat je mij hebt aangedaan. Ik gun je geen normaal overlijden door ouderdom. Jij zult niet als een kaarsje uitgaan. Veel te gemakkelijk, veel te vanzelfsprekend, een veel te verwerpelijk idee.

Denk vooral niet dat je niets in de gaten zult hebben, dat de dood je op een dag toevallig overkomt. Reken niet op een mooie afsluiting van het leven. Je gaat lijden, smeerslap. Je gaat heel goed beseffen dat je er niet zomaar mee wegkomt dat je mijn jeugd hebt verwoest. Zeker weten van niet.

Het mes dat ik tussen je ribben zal steken is al vlijmscherp geslepen.

Ik kijk uit naar de dag waarop ik voor jou uit het niets tevoorschijn zal komen om toe te slaan.

1

Ze weet nog waar ze stond, welke kleding ze droeg en hoe laat het was. Ze kan het gevoel dat ze kreeg nog moeiteloos terughalen. Het was ergernis over het verstoren van de vanzelfsprekende rust in haar bestaan.

In hun bestaan.

Bettina weet nog goed dat ze zich lam schrok toen de telefoon die op de eettafel in de woonkamer lag begon te rinkelen. Het geluid veroorzaakte een onrustig gevoel dat nog steeds aanwezig is.

Op het moment dat ze de vuile borden in de afwasmachine wilde zetten, hoorde ze dat Andries werd gebeld. Ze klemde haar handen om het bord dat ze vasthield, probeerde te verstaan wat er in de woonkamer werd gezegd en voelde haar knieën knikken door het geluid van een deur die werd dichtgeknald. Het lukte haar niet om te bewegen, omdat ze ervan overtuigd was dat er iets met haar dochter was gebeurd. Ze weet nog dat ze dacht: als Carine dood is, kan ik alles afsluiten en stap ik eruit. Ergens in de verte schreeuwde Andries iets, daarna hoorde ze alleen nog haar eigen ademhaling.

Ze weet niet meer hoe lang de stilte duurde. De wereld stond stil, ze was zelf ook niet in staat om zich te bewegen.

Opeens hoorde ze een geluid in de woonkamer. Ze bleef

stokstijf bij de afwasmachine staan, alles in haar wilde vluchten. Ze stond daar met gebogen hoofd en opgetrokken schouders en besepte dat ze wachtte op iets wat ze niet wilde weten.

‘Zeg, moeten die koffiebonen soms nog geplukt worden?’ hoorde ze hem roepen. ‘Of ben je alweer vergeten dat je koffie ging zetten als je de afwasmachine had ingeruimd?’

Toen dacht ze: val dood, en daar schrok ze van.

Sinds die dag is de bewegwijzering in haar leven verdwenen. De politieke situatie in eigen land en de rest van de wereld is niet meer dan een gegeven, ze kan zich daar niet over verwonderen, laat staan dat berichten haar opwinden of bang maken. Termen als oorlogsdreiging, sabotage, rechts-extremisme, zelfs femicide raken haar niet. Het enige wat voor haar belangrijk is, lijkt opeens een onhaalbare zaak en ze wil dat alles weer wordt zoals het was. Die woorden heeft ze een paar uur geleden uitgesproken toen Andries met duidelijke irritatie in zijn stem aan haar vroeg waarom ze tegenwoordig op een schim van zichzelf lijkt.

‘Droom lekker verder,’ was het antwoord dat hij gaf.

2

Andries rommelt de hele ochtend al in zijn werkkamer. Bettina heeft een bakje vanillevla met aardbeien op zijn bureaustoel gezet, omdat dit de enige lege plek was. Hij vindt vanillevla met aardbeien lekker en zij maakt het hem graag naar de zin. Ooit noemde hij haar zorgdrift een belangrijke reden om met haar samen te zijn en onder haar aandacht te blijven. Sinds het onbekende telefoontje denkt ze steeds aan wat ze kan doen om zĳn aandacht te krijgen.

Hij is voortdurend bezig met ordenen, zoals hij het zelf noemt. Dat neemt hem totaal in beslag en intussen wordt het elke dag een grotere bende in zijn werkkamer. Toch blijft hij volhouden dat er niets met hem aan de hand is. Ze moet hem niet zo vaak lastigvallen met vragen die nergens op slaan, zegt hij.

Bettina zou hem zo graag even willen aanraken, maar hij weert alles af. Hij wil nergens over praten en vermijdt fysiek contact. Het enige wat hij loslaat is dat het niet háár schuld is wat hem overkomt.

Maar wat overkomt hem precies?

En wat overkomt háár?

Ze heeft aan Andries verteld dat ze dacht dat er iets verschrikkelijks was gebeurd met Carine, die keer dat hij plotse-ling werd gebeld en ergens in huis begon te schreeuwen.

Hij reageerde koel. ‘Het was inderdaad Carine die me belde en ik ben nog nooit zo beledigd. Ik hoef haar voorlopig niet te zien.’

Daarna heeft Bettina al een paar keer geprobeerd om haar dochter te bereiken, maar Carine weigert elke vorm van contact nadat ze het eerste appje dat Bettina stuurde heeft beantwoord met de tekst: *Laat de man die mij heeft opgevoed maar uitleggen wat er aan de hand is.*

Toen ze dat antwoord aan Andries liet lezen, zei hij dat haar dochter blijkbaar een zondebok heeft aangewezen voor het feit dat ze geen geschikte partner kan vinden die voor de verandering eens niet getrouwd is en zijn kinderen niet in de steek wil laten. Hij heeft er nooit een geheim van gemaakt dat hij de partnerkeuzes van zijn stiefdochter afkeurde en zich er zelfs voor schaamde. Wat er momenteel speelt tussen hem en Carine vindt hij te banaal voor woorden.

De man die mij heeft opgevoed. Haar dochter. Het zijn voor Bettina afstandelijke termen, maar het gaat hier over familierelaties. De man die Carine heeft opgevoed is altijd de liefste papa van de wereld geweest, al is hij niet haar biologische vader en draagt ze niet zijn naam. Ze vormden een eenheid waar Bettina weleens jaloers op was.

Wat kan er gaande zijn?

Andries en zij zijn vandaag vijftientwintig jaar samen en Bettina heeft een paar maanden geleden een mooie, strakke bordeauxrode lange jurk gekocht die ze heeft bewaard voor het vieren van de samendag, zoals ze deze dag al jaren noemt. Ze heeft altijd tegen iedereen die ernaar vroeg ontkend dat ze liever met Andries had willen trouwen, in plaats van vrijblijvend samenwonen. Hij heeft vanaf hun eerste ontmoeting tegen haar gezegd dat hij nooit meer wilde trouwen na de desastreuze scheiding van zijn eerste vrouw.

Bettina schikte zich. Hij was lief voor haar kind, het leven was goed. Haar goede vriendin Rony noemde hem de hoofdprijs en een paar weken geleden heeft ze nog tegen Bettina gezegd dat ze hem, mocht ze genoeg van hem krijgen, kon doorschuiven. Ze lachte erg hard toen ze dit zei en voegde er meteen aan toe dat Bettina deze opmerking niet serieus moest nemen.

Elke relatie kent betere en mindere tijden, dat hoeft niemand haar te vertellen. Maar de vijfentwintig jaar die ze nu samen zijn, was voor het grootste deel de beste tijd. Ze maken ook nog steeds mooie reizen, gaan nog steeds naar theaters en hebben nog steeds genoeg aan elkaars gezelschap. De kleine irritaties horen erbij en dat geldt ook voor wat ze soms denkt, maar nooit uitspreekt.

Toch is er sinds de avond van het telefoontje een niet te bevatten leegte tussen hen ontstaan. Ze had gehoopt dat het vieren van hun samendag iets zou veranderen, maar volgens Andries valt er vandaag niets te vieren. Hij reageert afwijzend en nors op haar vragen, terwijl Carine onbereikbaar is en blijft. Wat kan er gaande zijn? Zou het om geld gaan? Andries heeft Carine tegen een minimale rente geld geleend toen ze de hypotheek voor haar huis niet rond kreeg. Dat is nu twee jaar geleden en Bettina heeft nooit iets gehoord over achterstallige betalingen, dus daar kan dit niet om gaan. Ze heeft de tafel gedekt met het damasten kleed en de servetten die ze alleen gebruiken bij speciale gelegenheden, het antieke servies uit de inboedel van haar oma en het zilveren bestek dat ze van haar ouders heeft gekregen. Terwijl ze de messen, lepels en vorken glanzend wrijft met de speciale doek verlangt ze zó intens naar haar moeder dat de tranen in haar ogen springen. Het is al zeven jaar geleden dat haar moeder overleed, maar het gemis went nooit. Het lijkt eerder te zijn toegenomen sinds ze

haar dementerende vader naar een verpleeghuis heeft moeten brengen. Niet voor het eerst wenst Bettina dat ze meer op haar moeder zou lijken; die zou niet geaarzeld hebben om haar echtgenoot vragen te stellen en antwoorden te eisen.

Andries zit al de hele middag in zijn werkkamer, maar nu is het tijd om te eten. Bettina loopt naar boven en klopt op de deur. Er komt geen antwoord. Ze klopt nog een keer, nu wat harder. Er gebeurt niets. Ze grijpt de klink vast, draait hem om en terwijl ze de deur openduwte, zegt ze dat het eten op tafel staat. De stilte die ze aantreft voelt aan als een vuistslag.

Hij is gewoon weggegaan zonder iets tegen haar te zeggen. Op hun samendag. De aanvankelijk heerlijke geur van het pittige runderstoofpotje met verse sperziebonen en bruine rijst, zijn lievelingsgerecht, is op slag veranderd in een ondraaglijke stank.

3

De kurk van de fles champagne knalt eraf en komt met een grote boog terecht op de glazen bijzettafel die achter de bank staat. Bettina schenkt het eerste hoge glas vol en drinkt het in één teug leeg. Ze heft het tweede glas in de richting van de foto van haar moeder. 'Ik ga me bezatten, mam. Wat moet ik anders? Het begint er steeds meer op te lijken dat ik de enige gast op mijn eigen feestje ben.' Het tweede glas slaat ze ook achterover. De kamer draait opeens een beetje en ze laat zich in de grote leren leesfauteuil van Andries zakken. De zware stoel is streng verboden toegang voor iedereen die hier binnenkomt, ook voor haar en Carine.

Ze richt zich weer tot de foto van haar moeder.

'Ik zit waar niemand anders dan Andries mag zitten, mam. Dat is een ernstige overtreding van een huishoudelijke regel. Wat zeg ik? Het gaat om veel meer dan een regel, het gaat om een geheim. En ik mag niet weten wat dat geheim precies inhoudt of hoe het is ontstaan. Mijn man wil daar niet over praten en ik ben opgehouden met er vragen over te stellen.'

Haar moeder had vaak genoeg met Bettina willen praten over 'haar positie in de relatie', maar ze had van haar dochter nooit echt de kans gekregen om in gesprek te gaan. Bet-

tina weet dat ze toen eigenwijs had geleden, maar haar weerstand had een reden. Ze was gewoon bang om Andries kwijt te raken. Ze had een kind voor wie goed werd gezorgd en ze voelde zich veilig, hoewel er onderwerpen bestonden waar ze niet met Andries over kon praten. Ze heeft zichzelf al jaren geleden afgeleerd om redenen te bedenken die zijn tegenzin om te praten over zijn verleden konden verklaren. Hij had eindeloos herhaald dat het niets met haar te maken had en haar gesmeekt om op te houden met vragen stellen. Ze wilde hem niet dwingen om antwoorden te geven, respecteerde het feit dat hij, voordat ze elkaar vonden, al een leven had geleid waar zij buiten stond en zou blijven staan. Maar plotseling vraagt ze zich af of het niet zozeer met 'respecteren' te maken had als wel met 'angst'. Is het mogelijk dat je door twee glazen champagne opeens in andere termen gaat denken? Ze klemt haar handen om beide stoelleuningën.

'Ik begrijp niet hoe ik op deze gedachte kan komen, mam.'

Ze ligt nu totaal onderuitgezakt, nadat ze vergeefs heeft geprobeerd om haar benen over de leuningën te leggen.

Ze klemt haar knieën tegen elkaar en strijkt met haar handen over haar wangen. Wat voelen die opeens heet aan.

'Stoppen met de champagne,' gebiedt ze zichzelf.

De beklemmende stilte in huis moet verdreven worden, maar ze kan natuurlijk niet eindeloos blijven praten tegen haar moeders foto. Bettina staart voor zich uit en laat haar gedachten de vrije loop. Het is altijd fijn om terug te denken aan de tijd toen ze een nieuwe weg zocht in haar leven.

Ze was net negenendertig geworden en haar moeder en Rony zeiden regelmatig tegen haar dat het nu echt tijd werd voor een leuke vent. Vooral Rony drong erop aan dat ze niet langer genoeg moest nemen met aandacht van kerels die alleen zin hadden in seks. Tegelijkertijd verweet ze Bettina dat ze soms te kritisch was en daardoor de leuke kerels die ze tegenkwam geen kans gaf. Als Bettina op haar beurt haar vriendin probeerde af te leiden door over problemen op haar werk te beginnen, kon ze er vergif op innemen dat ze de vraag kreeg of ze nu echt van plan was om haar hele leven in dienst te blijven stellen van een stel over het paard getilde eigenwijze academici die haar functie van beleidsadviseur voor lief namen, zolang ze maar niet te veel werden tegengesproken. Daarna wilde Rony meestal weten wanneer Bettina nou eindelijk eens serieus een partner ging zoeken die haar moeder kon maken. 'Of ben ik de enige die jouw eierstokken hoort rammelen?' voegde ze daar dan aan toe. Op zulke momenten had Bettina een hekel aan Rony.

Rammelende eierstokken? Dat kon alleen je beste vriendin verzinnen, ook al was die term op Rony niet van toepassing. Haar kinderwens begon in die periode juist naar de achtergrond te verdwijnen. Dan werd ze toch geen moeder, so what? Was dat het einde van de wereld? Doe toch normaal! Zoveel vrouwen voor haar waren geen moeder geworden en zoveel vrouwen na haar zou hetzelfde overkomen. Waren ze daarom minder dan zij die wel gebaard hadden? Wat een onzin.

Soms sprak ze haar eigen spiegelbeeld toe. 'Kijk eens even naar jezelf. Je ziet er prima uit, bent slim, hebt een goede baan, kunt voor jezelf zorgen. Je ouders willen heel graag opa en oma worden, maar als dat niet lukt vergaat ook voor die twee de wereld niet.'

De spiegelsessie werd in die periode vaak herhaald en eindigde altijd in tranen.

Denkt ze nu graag terug aan het verleden en aan alles wat zich daar afspeelde omdat het heden te pijnlijk is? Waarom wil niemand zeggen wat er aan de hand is? Opeens beseft ze dat de weigering van Carine om met haar te praten niet zozeer pijnlijk en frustrerend is, maar dat ze het haar dochter vooral ontzettend kwalijk neemt dat ze haar eigen moeder buitensluit en geen openheid van zaken wil geven. Ze heeft haar kind juist altijd voorgehouden dat eerlijkheid een voorwaarde is om je goed te voelen, deel uit te maken van de samenleving en je doelen te bereiken.

Als kind kon Carine zich verliezen in fantasieën die elke vorm van logisch denken tartten, waardoor ze gemakkelijk konden worden weerlegd, maar die keer op keer koppig en dwars tegen alles in door haar in stand werden gehouden. Dat was lastig geweest. En onwenselijk.

Bettina herinnert zich het wanhopige gevoel dat haar

overviel als Carine weer eens niet voor rede vatbaar bleek te zijn. Wat ze zich ook goed herinnert is dat haar zorgen over de fantasieën van haar jonge dochter door haar moeder en Rony werden weggewuifd; volgens hen hoorde dit gedrag bij de fase waar Carine zich in bevond, dus niets om je druk over te maken.

Andries was het altijd met hen eens. Hij vond de verhalen die zijn stiefdochter vertelde verrukkelijk. Het gebeurde vaak dat hij Bettina, zodra ze thuiskwam van haar werk, meetrok naar de keuken en lachend aan haar vertelde wat het meisje nu weer had verzonnen. ‘Je moet dit even horen,’ was dan steevast de openingszin. ‘Wat denk je? We liepen nog een rondje park nadat ik haar had opgehaald van school en opeens dook ze achter een boom. Ze riep dat ik meteen moest komen kijken naar het kabouterdje dat daar zat. Ik ook achter die boom, natuurlijk geen kabouter te bekennen. Maar ze hield stug vol dat hij er net nog zat en dat hij waarschijnlijk toch een beetje bang was voor mensen. Zó overtuigd van de waarheid over een klein mannetje met een puntmuts, zó dolenthousiast! Dan spreek je zo’n kind toch niet tegen? Wat heerlijk als je nog alles kunt geloven wat je fantasie je vertelt!’ Dan was hij trots en knuffelig. Op die momenten maakte Bettina zich geen zorgen over het idee dat haar dochter wel heel sterk de neiging had om zich onder te dompelen in verhalen die nergens op sloegen en durfde ze het eens te zijn met wat Rony vaak tegen haar zei. Die wimpelde haar zorgen over Carine weg met uitspraken als: ‘Laat haar toch, het normale leven staat snel genoeg voor de deur. En wie weet, misschien wordt ze later wel een beroemde schrijver van kinderboeken.’

Tegen de tijd dat Carine in de puberteit zat verdwenen de fantasieverhalen. Bettina concludeerde dat haar adviezen

over de waarheid spreken eindelijk tot haar kind waren doorgedrongen.

Ergens in huis hoort ze een geluid. Het is haar telefoon. Waar heeft ze die gelaten? Ze loopt naar de gang en ontdekt dat hij op de trap ligt. Op het schermpje ziet ze dat Rony haar belt. Ze neemt op.

‘Ben je thuis?’ vraagt Rony. ‘Ik moet met je praten over Carine. Ik liep haar tegen het lijf in het centrum en ze heeft me verteld waarom ze geen contact met jullie wil hebben.’